

LR Aplinkos ministerijai
Aplinkos ministrui Simonui Gentvilui

2021-11-11 Nr. AM-11-11/2021

DĖL APLINKOS APSAUGOS IR KLIMATO VALDYMO PLĖTROS 2021-2030 M. PROGRAMOS PROJEKTO

Asociacijos KIDE manymu, „2021-2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programa“ (toliau – Programa) yra nepakankamai ambicinga. Vienas svarbiausių programos tikslų - „Užtikrinti gerą aplinkos kokybę“- reikalauja daugiau pastangų ir politinės valios.

Teikiame pastabas ir siūlymus dėl Programos 6.11 uždavinio „Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę“ Programos III-ajame skyriuje „Pažangos priemonių rinkinys“ įvardintų priemonių, uždavinių ir būtinų sąlygų. (Programa, psl. 23)

Pastabos:

- Programoje, „Pažangos priemonių rinkinys“ numatyta Pažangos priemonė „Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją ir valdymą“ ir Pažangos priemonės įgyvendinimo NPP uždavinys „6.11. Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę“ bei kiti NPP uždaviniai **numato paliesti nepakankamai „uždavinių“ pagrindinei problemai – „Neužtikrinamas neigiamo poveikio aplinkai prevencijos veiksmingumas“** (toliau - Problema)– spręsti.
- Susipažinę su 2021-2030 m. aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos sąsajomis su Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslais ir uždaviniais (Programa, 30 psl.) pastebėjome, kad Aplinkos ministerija, siedama Programą su Jungtinių Tautų darnaus vystymosi 11 tikslu - „Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs“ - nekelia sau pakankamai užduočių, siekdama iki 2030 metų sumažinti vienam gyventojui tenkantį neigiamą miestų poveikį aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant oro kokybei. Šioje vietoje labai svarbu, kad būtų numatyta pakankamai priemonių stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, pvz, kaip taršos mokesčių ir baudų didinimas, ypatingai urbanizuotose vietovėse, taip nesudarant galimybių ūkio subjektams, veikiantiems su taršos leidimais ir TIPK naujai kurtis miestuose bloginant gyvenimo kokybę gyventojams. Lietuva, siekdama geresnės oro kokybės miestuose, turėtų skatinti naujų įmonių kūrimąsi užmiestyje, kuris prisidėtų ir prie transporto (ypatingai sunkiasvorio) taršos mažinimo mieste.

Siūlymai:

1. Programoje, siekiant įgyvendinti 6.11 uždavinį „Stiprinti neigiamo poveikio aplinkai prevenciją, aplinkos monitoringą ir aplinkos apsaugos kontrolę“ įvardinamos problemos ir spręstinos problemų priežastys, kurios šiandien labai aktualios Lietuvos visuomenei, todėl siūlytume skirti daugiau dėmesio šioms Problemoms priežastims: neužtikrinamas planuojamos ūkinės veiklos PAV proceso efektyvumas, suinteresuotos institucijos / organizacijos / bendruomenės dalyvauja formaliai, proceso viešinimas ir informacijos apie poveikį aplinkai valdymas ir analizė neefektyvi; nėra vieningos efektyviai veikiančios poveikio aplinkai vertinimo, leidimų išdavimo ir nustatytų sąlygų laikymosi kontrolės informacinės sistemos; galiojanti taršos integruotos

prevencijos ir kontrolės ir taršos leidimų išdavimo sistema neužtikrina, kad veikla būtų pradedama tik įgyvendinus planuojamos ūkinės veiklos PAV procese ir leidimuose nustatytas sąlygas; **neskatinama atkurti aplinkai padaryta žala**; nepakankami Vyriausybės lygiu Nacionaliniame pažangos plane ūkio sektoriams nustatyti oro teršalų kiekio sumažinimo tikslai (poveikio rodikliai ir jų siektinos reikšmės); nepakankami valstybės įsipareigojimai siekti PSO rekomenduojamų oro užterštumo lygių ir taikyti griežtesnius reikalavimus oro kokybei (urbanizuotose teritorijose, kurortuose); nemažėja aplinkos tarša pavojingosiomis cheminėmis medžiagomis; trūksta informacijos apie cheminių medžiagų poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, jų saugų naudojimą; - įmonėms ir viešajam sektoriui trūksta informacijos; įmonėms ir viešajam sektoriui trūksta susistemintos, aiškios ir lengvai prieinamos informacijos apie teisės aktų reikalavimus ir jų taikymo ypatumus cheminių medžiagų tvarkymo srityje, saugų cheminių medžiagų naudojimą, tinkamą cheminių medžiagų tvarkymą per visą jų gyvavimo ciklą; gyventojams trūksta informacijos lietuvių kalba apie cheminių medžiagų poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai ir saugų naudojimą, nepakankama informacijos sklaida; trūksta aktyvaus dialogo su bendruomenėmis ir NVO; nevyksta aktyvus dialogas su pilietine visuomene dėl svarbiausių aplinkos politikos prioritetų.

2. Siūlome aplinkos apsaugos teisės aktuose numatyti ūkio subjektų, veikiančių su TIPK ir taršos leidimais ir be jų, kontrolę, faktiškai pamatuoju teršalų emisiją iš neorganizuotų oro taršos šaltinių į aplinkos orą ir numatyti programoje būtinas sąlygas bei įrankius šiai problemai spręsti. Ypatingai tai aktualu piliečiams, gyvenantiems šalia ūkio subjektų.

3. Siekiant gerinti oro kokybę ir Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę miestuose, siūlome, kad Poveikio aplinkai vertinimas taptų privalomas kiekvienam ūkio subjektui, veiklą vykdančiam mieste, ir kurio ūkinė veikla gali pakenkti gyventojų gerovei (oro tarša, triukšmas, kvapai, vibracija).

Susipažinę su „EBPO aplinkosauginio veiksmingumo apžvalga: Lietuva 2021 m. sutrumpinta redakcija (toliau – EBPO 2021) [https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/EBPO%20rekomendacijos%20ir%20vertinimas_%20AM%20redakcija%2009%2023%20pdf%20\(1\).pdf](https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/EBPO%20rekomendacijos%20ir%20vertinimas_%20AM%20redakcija%2009%2023%20pdf%20(1).pdf) pastebėjome, kad į Programą nėra įtrauktos aplinkos kokybės gerinimo priemonės, kurios buvo išdėstytos EBPO 2021 rekomendacijose (EBPO 2021, 18 psl.), ir kurios visuomenei yra labai svarbios, todėl **siūlome Programoje -**

4. Numatyti oro ir vandens taršos mokesčių didinimą, kad būtų geriau atspindėta socialinė išmetamų teršalų daroma žala, taip pat kurti paskatas pereiti prie švaresnių technologijų, teikti pirmenybę mažesniams teršalų kiekiui. Paskutinį kartą mokesčių tarifai už į orą išmetamus teršalus ir išleidžiamas nuotekas buvo didinti 2021 m. sausio mėn. Mokesčio tarifas už kai kuriuos į orą išmetamus teršalus, pavyzdžiui, kietąsias daleles, sunkiuosius metalus ir lakiuosius organinius junginius, numatoma palaipsniui didinti iki 2023 m. Tačiau net ir padidinti mokesčių tarifai (pvz., amoniakui) yra nedideli, palyginti su socialinėmis išlaidomis dėl atitinkamų teršalų ir jų kiekio mažinimo išlaidomis;

5. Aktyviau įtraukti visuomenę į sprendimų dėl aplinkos apsaugos priėmimo procesą nacionaliniu ir vietos lygiu;

6. **Konsoliduoti viešuosius aplinkos apsaugos informacijos šaltinius** ir užtikrinti, kad būtų reguliariai teikiamos ataskaitos apie aplinkos būklę, suteikti visuomenei prieigą prie informacijos apie atskirus taršius įrenginius;
7. **Panaikinti teisės kreiptis į teismą pinigines kliūtis**, reikalaujant, kad Vyriausybė padengtų savo teisminių išlaidų dalį, nepriklausomai nuo galutinio teismo sprendimo, suteikti NVO galimybę gauti teisinę pagalbą;
8. **Padidinti riziką nustatančių patikrinimų skaičių, plačiau taikyti administracines baudas už aplinkosaugos pažeidimus ir jas padidinti**, kad baudos atspindėtų pažeidėjų padarytą ekonominę žalą dėl reikalavimų nesilaikymo, veiksmingiau rinkti paskirtas baudas;
9. **Sudaryti palankesnes sąlygas įgyvendinti atsakomybę už aplinkos apsaugos teisės aktų pažeidimą**, kad būtų užtikrintas aplinkai padarytos žalos atkūrimas atsakingos šalies sąskaita; paspartinti seniai užterštų teritorijų išvalymą užtikrinant pakankamus finansinius išteklius.

Asociacijos prezidentė

Alina Andronova